

ZEMSKÉ DESKY

Úřední knihy vzniklé z činnosti zemského soudu (počátky v letech 1260 – 1270).

Knihy byly vedeny pro svobodné (alodní) vlastnictví.

Desky se sepisovaly v tzv. **kvaternech**, což byly čtyři archy později svázané do knihy.

Nejstarší zápisy jsou v latině, dále od roku 1495 v češtině, ale po třicetileté válce převládá němčina.

Zápis do desek měl, zejména v době stavovského státu, nejvyšší právní hodnotu.

Očíslovány byly od roku 1795 – předtím byly barevně odlišeny.

Úřad zemských desk byl zrušen Josefem II. roku 1783, ale definitivní konec knih byl až v 60. letech 20. století.

Dělení zemských desk:

a) Desky půhonné a nálezové → evidovaly půhony (= pohnání, předvolání před zemský soud), tj. žaloby, obžalování pro trestní provinění a rozsudky soudů

b) Desky trhové → zápisy o prodeji, koupi a převodech alodního nemovitého majetku, který musel být plně svobodný.

Za Karla IV. se přidávají:

c) Desky zápisné → záznamy dluhů

Za Vladislava II. vznikají:

d) Desky památné → obecné nálezy a rozsudky, královské majestáty, usnesení sněmu apod.

Význam desek:

Zápis v zemských deskách byl nezvratným důkazem držby majetku.

Jsou cenným pramenem pro poznání fungování středověkého (novověkého) práva; je možné jich využívat k výzkumu historického vývoje českého jazyka.

Jsou cenným zdrojem poznání hospodářských, sociálních, právních, ale i kulturních poměrů tehdejší doby.

ČESKÉ ZD:

Původně nazvány „*registra raegalia*“ – sloužily jako zápisy, jež prováděl zemský písař (první zmínka o jejich existenci je z konce 70. let 13. století).

Zejména v nejisté době po vymření Přemyslovců si takto šlechta zajišťovala svůj majetek.

Dne **2. června 1541** došlo k velkému požáru Pražského hradu a Malé Strany, při kterém byly zemské desky zcela zničeny, a dochoval se pouze svazek z let 1316-1324, který měl zrovna jeden úředník vypůjčený.

Aby se předešlo podobné situaci, byly dělány opisy knih, bylo to však příliš nákladné, a proto tak bylo opsáno jen 23 knih.

Desky jsou uloženy v Národním archivu v Praze.

MORAVSKÉ + SLEZSKÉ ZD:

Na Moravě byly vedeny od roku 1348 ve dvou oddělených řadách: brněnské a olomoucké. Od roku 1642 byly desky sjednoceny v řadu jedinou.

Všechny se dochovaly v pergamenových originálech do roku 1850 a jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně.

Ve Slezsku byly vedeny zemské desky krnovského a opavského knížectví od konce 14. století, které jsou uloženy v Zemském archivu v Opavě.